

Till Ålands lagting

Remissversion
5/2 2010

Religionskunskap i grundskolan

Huvudsakligt innehåll

Landskapsregeringen föreslår att lagtinget antar en ändring av grundskolelagen för landskapet Åland. Genom förslaget får en elev som inte tillhör den evangelisk-lutherska kyrkan en möjlighet att delta i den undervisning i religionskunskap som grundskolan ordnar.

Avsikten är att den föreslagna lagändringen ska träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL	
Huvudsakligt innehåll	1
Allmän motivering	3
1. Bakgrund	3
1.1 Allmänt.....	3
1.2 Ny religionsfrihetslag och en ändrad grundskolelag	3
1.3 Religionskunskap för elever som inte tillhör majoritetens religionssamfund	4
2. Landskapsregeringens förslag	4
3. Lagstiftningsbehörigheten	5
4. Förslagets verkningar	5
5. Statistik	5
Detaljmotivering	6
Landskapslag om ändring av 18 § grundskolelagen för landskapet Åland	6
Lagtext	7
L A N D S K A P S L A G om ändring av 18 § grundskolelagen för landskapet Åland	7

Allmän motivering

1. Bakgrund

1.1 Allmänt

Undervisningen i grundskolan regleras genom grundskolelagen (1995:18) för landskapet Åland och grundskoleförordningen (1995:95) för landskapet Åland. Grundskoleundervisningen är en kommunal angelägenhet och drivs således i kommunal regi.

I grundskolan ges enligt 18 § i grundskolelagen undervisning i läroämnen och ämneshelheter som dels är gemensamma för alla elever, dels valfria för den enskilda eleven. De gemensamma läroämnena och ämneshelheterna är svenska, engelska, matematik, naturkunskap, samhällskunskap samt konst- och färdighetsämnen. Ämneshelheten naturkunskap omfattar undervisning i naturvetenskapliga, områdesgeografiska samt samhällslära element, det vill säga undervisning i biologi, geografi, fysik och kemi. Ämneshelheten samhällskunskap omfattar förutom samhällslära även ekonomi, historia samt religions- och livsåskådningskunskap. De valfria läroämnena ska omfatta åtminstone ett av ämnena finska, tyska eller franska.

1.2 Ny religionsfrihetslag och en ändrad grundskolelag

I 18 § 4 mom. i grundskolelagen finns särskilda bestämmelser om undervisning i religions- och livsåskådningskunskap. Genom den ändring av bestämmelserna, som trädde i kraft den 1 januari 2008 (2007/112), anpassades regelverket till den nya religionsfrihetslagen (FFS 453/2003). Arbetet med en ändring av grundskolelagen föregicks av en utredning om undervisningen i religions- och livsåskådningskunskap (27 U30/2007) samt en inventering och ändring av landskapet Ålands läroplan för grundskolan till den del det gäller undervisning i religions- och livsåskådningskunskap (81 U30/2005 och 74 U30/2006). Både utredningen och ändringen i grundskolans läroplan beaktades vid ändringen av grundskolelagen.

I den äldre lydelsen av 18 § 4 mom. i grundskolelagen fanns en hänvisning till den gamla religionsfrihetslagen (FFS 267/1922) och dess reglering av befrielse från undervisningen i religionskunskap. I den nya religionsfrihetslagen intogs ingen bestämmelse om befrielse från undervisning i religionskunskap, eftersom en sådan bestämmelse inte till alla delar ansågs förenlig med grundlagens bestämmelser om religionsfrihet. Hänvisningen i 18 § 4 mom. i grundskolelagen till religionsfrihetslagen kunde därför strykas. Bestämmelserna om befrielse från undervisningen i religionskunskap i den gamla religionsfrihetslagen ansågs enligt motiven till den nya religionsfrihetslagen ge ett intryck av att eleven hade en skyldighet att delta i den religionsundervisning som läroinrättningen erbjöd, oberoende av elevens egna religiösa åskådning, om han eller hon inte hade befriats från denna skyldighet. För att en bestämmelse om religionsundervisning ska anses vara förenlig med grundlagens krav på religionsfrihet får ingen ens som utgångspunkt antas delta i en sådan religionsundervisning som inte motsvarar personens egen religiösa åskådning. Det sistnämnda ger uttryck för principen om negativ religionsfrihet, vilket innebär att en person har rätt att låta bli att delta i alla slag av religiös verksamhet. Positiv religionsfrihet innebär å andra sidan att en person har rätt till religionsutövning. Den som tillhandahåller religionsundervisning ska således inte ha någon prövningsrätt i denna fråga. Fastän den gamla religionsfrihetslagen inte ansågs kränka elevernas rättsställning genomfördes en ändring av lagstiftningen till ett mer modernare skrivsätt, så att lagtexten bättre än förut kom att motsvara grundlagens bestämmelser om religions- och samvetsfrihet. I 6 § i den nya

religionsfrihetslagen finns endast en skrivning om att rätten att få religionsundervisning bestäms särskilt.

1.3 Religionskunskap för elever som inte tillhör majoritetens religionssamfund

Genom 2008 års ändring av 18 § 4 mom. i grundskolelagen förändrades förvaltningsförfarandet i fråga om religionsundervisningen i grundskolan. I dag är det inte längre vårdnadshavaren som behöver ta initiativ till befrielse från religionsundervisningen. I stället har grundskolan ett större ansvar, eftersom skolan själv måste utreda vilka elever som ska omfattas av den undervisning i religionskunskap alternativt livsåskådningskunskap som skolan ordnar.

Enligt 18 § 4 mom. i grundskolelagen ska undervisning i religionskunskap ges enligt den religion i det religionssamfund till vilken majoriteten av eleverna i landskapet hör. I praktiken ska således undervisningen i religionskunskap ges enligt den evangelisk-lutherska trosbekännelsen. Vidare anger bestämmelsen att en elev inte ska behöva delta i religionsundervisning enligt den religion som majoriteten av eleverna i landskapet omfattar, om han eller hon inte tillhör det religionssamfund som utövar denna religion. Om vårdnadshavaren i sådan situation inte ordnar annan undervisning för eleven eller om eleven överhuvudtaget inte hör till något religionssamfund ska skolan i stället ordna undervisning i livsåskådningskunskap för eleven. I praktiken har sistnämnda bestämmelse vållat vissa problem, eftersom flertalet vårdnadshavare hellre hade önskat att deras barn skulle få delta i den undervisning i religionskunskap som grundskolan ordnar.

På basen av en debatt i media och en enkel fråga (EF 1/2009-2010-s) i lagtinget uppmärksammades landskapsregeringen på avsaknaden av en bestämmelse som möjliggör för en elev som inte tillhör det religionssamfund som majoriteten av grundskoleeleverna i landskapet tillhör, att delta i undervisningen i religionskunskap enligt den evangelisk-lutherska trosbekännelsen.

2. Landskapsregeringens förslag

Antalet grundskoleelever som flyttar till landskapet från andra länder har ökat. Samtidigt har antalet elever som tillhör andra religionssamfund än den evangelisk-lutherska kyrkan ökat på Åland, särskilt under de senaste åren. Vårdnadshavarna till dessa elever tycker vanligen att det är mycket intressant att introducera sig också i de lokala sedvänjorna, och därför vill vårdnadshavarna gärna att deras barn ska få delta i den undervisning i religionskunskap som ordnas enligt den trosbekännelse dit majoriteten av grundskoleeleverna hör.

Landskapsregeringens avsikt är att grundskolans undervisning i religionskunskap fortfarande ska ges enligt den religion i det religionssamfund till vilken majoriteten av eleverna i landskapet hör, vilket i praktiken innebär en religionsundervisning enligt den evangelisk-lutherska trosbekännelsen. Landskapsregeringen anser dock att kretsen av deltagare i majoritetens undervisning i religionskunskap ska kunna utvidgas och föreslår därför att 18 § 4 mom. i grundskolelagen kompletteras med en ny bestämmelse som gör det möjligt för vårdnadshavaren till en elev som inte tillhör majoritetens religionssamfund att välja att eleven i stället för undervisning i livsåskådningskunskap ska få delta i den undervisning i religionskunskap som skolan ordnar.

Huvudmålsättningen med undervisningen i livsåskådningskunskap ska dock bibehållas, det vill säga att undervisningen i livsåskådningskunskap ska ges åt elever som inte hör till något religiöst samfund eller inte har un-

dervisning enligt sin konfession. Den beskrivna målsättningen kommer även till uttryck i landskapet Ålands läroplan för grundskolan.

3. Lagstiftningsbehörigheten

Landskapet har enligt 18 § 4 och 14 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunernas förvaltning och undervisning.

4. Förslagets verkningar

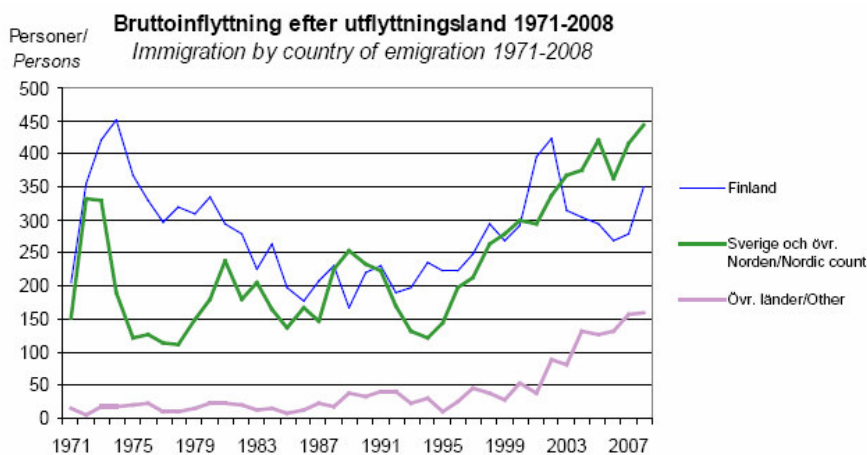
De föreslagna lagändringarna torde inte ha några nämnvärda ekonomiska och administrativa konsekvenser för vare sig landskapet eller kommunerna. I vissa kommuner har man till och med tillämpat förfarandet med så kallat frivilligt deltagande i skolans undervisning i religionskunskap, trots att grundskolelagen inte ger något stöd för ett sådant förfaringsätt.

Genom förslaget kvarstår det utredningsansvar som grundskolan fick genom lagändringen år 2008, det vill säga det är grundskolan som å tjäns- tens vägnar ska utreda vilka elever som ska omfattas av den undervisning i religionskunskap alternativt livsåskådningskunskap som skolan ska ordna.

Förslaget har inga kända konsekvenser för miljön eller jämställdheten.

5. Statistik

I nedanstående diagram redovisas för bruttoinflyttningen efter utflyttningsland under åren 1971-2008.

Källa: Statistisk årsbok för Åland 2009

I nedanstående tabell redovisas den åländska befolkningen efter religionssamfund under åren 2004-2008. Med andra religionssamfund avses ortodoxa kyrkan, Jehovas vittnen, Adventskyrkan, katolska kyrkan samt övriga inklusive okända religionssamfund.

	2004	2005	2006	2007	2008
Ev.-lutherska kyrkan	23 903	23 819	23 820	23 734	23 627
Andra religionssamfund	151	162	182	194	210
Utan samfund	2 476	2 785	2 921	3 225	3 619
Totalt	26 530	26 766	26 923	27 153	27 456

Källa: Statistisk årsbok för Åland 2005-2009

I tillgänglig statistik finns även uppgifter om hur den åländska befolkningen fördelar sig efter religionssamfund och ålder. I nedanstående tabell framgår hur befolkningen fördelar i åldersgruppen upp till och med 14 år under åren 2004-2008.

<i>Ålder -14 år</i>	2004	2005	2006	2007	2008
Ev.-lutherska kyrkan	4 279	4 137	4 158	4 075	4 020
Andra religionssamfund	15	20	33	35	34
Utan samfund	415	475	453	507	571
Totalt	4 709	4 632	4 644	4 617	4 625

Källa: Statistisk årsbok för Åland 2005-2009

Mellan åren 2004 och 2008 har andelen personer som tillhör evangelisk-lutherska kyrkan minskat från 90,1 procent till 86,1 procent av Ålands befolkning. År 2004 tillhörde 0,6 procent av Ålands befolkning andra religionssamfund, medan motsvarande siffra för år 2008 var 0,8 procent. De som inte hör till något samfund var år 2004 9,3 procent, medan procentsatsen för år 2008 var 13,2 procent.

Detaljmotivering

Landskapslag om ändring av 18 § grundskolelagen för landskapet Åland

18 § *Läroämnen*. För att möjliggöra för elever som inte tillhör den evangelisk-lutherska kyrkan att delta i grundskolans undervisning i religionskunskap föreslås en ändring av paragrafens 4 mom.

Huvudregeln i bestämmelsen kvarstår dock, vilket innebär att en elev inte ska behöva delta i religionsundervisning enligt den religion som majoriteten av eleverna i landskapet omfattar, om han eller hon inte tillhör det religionssamfund som utövar denna religion. Om vårdnadshavaren i sådan situation inte ordnar annan undervisning för eleven eller om eleven överhuvudtaget inte hör till något religionssamfund ska skolan ordna undervisning i livsåskådningskunskap för eleven.

Enligt förslaget möjliggörs en avvikelse från denna huvudregel om vårdnadshavaren väljer att eleven i stället för undervisning i livsåskådningskunskap ska få delta i den undervisning i religionskunskap som skolan ordnar.

Ikraftträdelsebestämmelse. Avsikten är att lagen ska träda i kraft så snart som möjligt. I enlighet med 20 § 2 mom. i självstyrelselagen föreslås därför att datumet för ikraftträdelse lämnas öppen för landskapsregeringen att fatta beslut om.

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lag antas.

L A N D S K A P S L A G om ändring av 18 § grundskolelagen för landskapet Åland

I enlighet med lagtingets beslut **ändras** 18 § 4 mom. grundskolelagen (1995:18) för landskapet Åland, sådant det lyder i landskapslagen 2007/112, som följer:

18 § *Läroämnena*

Undervisning i religionskunskap ska ges enligt den religion i det religionssamfund till vilken majoriteten av eleverna i landskapet hör. De elever som hör till nämnda religionssamfund deltar i undervisningen i sin egen religion. Om en elev tillhör ett annat religionssamfund än det som majoriteten av eleverna tillhör och vårdnadshavaren inte ordnar annan undervisning för eleven eller om eleven inte tillhör något religionssamfund ska eleven ges undervisning i livsåskådningskunskap. Vårdnadshavaren för en elev som tillhör ett annat religionssamfund än det som majoriteten av eleverna tillhör eller en elev som inte tillhör något religionssamfund kan dock välja att eleven i stället för undervisning i livsåskådningskunskap ska undervisas i den religionskunskap som skolan ordnar. Om en elev tillhör flera än ett religionssamfund beslutar elevens vårdnadshavare om eleven ska undervisas enligt den religionskunskap eller livsåskådningskunskap som skolan ordnar eller enligt den undervisning som vårdnadshavaren enligt detta moments andra mening har rätt att ordna.

Denna lag träder i kraft den

Mariehamn den

L a n t r å d

Föredragande ledamot